

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2008

EACNAMAIÓCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAON, 4 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile a fhreagairt.**
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1.**
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.**
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí ceist **amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c).**
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1 agus 3.**
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar rognach **2.**
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair deich gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do fhreagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. (a) Liostaigh na trí dhúil a fhaightear i lipidí (saillte). (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(b) Tabhair sampla amháin de gach ceann de na lipidí (sailte) seo a leanas.

Ainmhíoch _____

Glasra _____

Muirí _____

2. Comhlánaigh an ráiteas seo a leanas maidir le díleá próitéine. Bain úsáid as na focail atá liostaithe thíos. (6)

einsím paincréas cáiséin

Sa bholg athraíonn an _____ reinin cáiséinigin ina _____.

Sa dúidéineam athraíonn an einsím tripsin ón _____ peaptóin ina bpeiptídí.

3. Ainmnigh an dá aicme vitimíní agus luaigh sampla amháin as gach aicme. (6)

Aicme	Sampla
(i)	(i)
(ii)	(ii)

4. (a) Mínigh an téarma '*Réim Chothrom Bia*'. (6)

(b) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** threoirlíne maidir le hitheachán sláintiúil le haghaidh mná a bheadh ag iompar clainne.

(i) _____

(ii) _____

5. (a) Ainmnigh **trí** mhodh dhifriúla próiseála a úsáidtear chun bainne a dhéanamh sábháilte le hól. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(b) Abair cad é an buntáiste don tomhaltóir é saothráin bhaictéar, ar nós acidophilus, a chur le bith-iógart.

6. (a) Ainmnigh **dhá** phríomhbhia a easpórtáiltear as Éirinn agus **dhá** phríomhbhia a iompórtáiltear go hÉirinn. (6)

Bianna a Easpórtáiltear	Bianna a Iompórtáiltear
(i)	(i)
(ii)	(ii)

(b) Luaigh feidhm **amháin** de chuid an Achta um Rialacháin Sláinte Bia (1950-89).

7. (a) Mínigh an téarma **'foirtíl'** maidir le próiseáil bia. (6)

(b) Ainmnigh **dhá** bhia fhoirtile.

(i) _____ (ii) _____

8. Luaigh **trí** threoirlíne ba chóir a leanúint nuair a bhítear ag ullmhú agus / nó ag cócaráil torthaí chun oiread cothaitheach agus is féidir a choinneáil. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

9. (a) Ainmnigh **dhá** fhoinse fuinnimh in-athnuaite agus **dhá** fhoinse fuinnimh neamh-inathnuaite. (6)

Foinsí in-athnuaite	Foinsí neamh-inathnuaite
(i)	(i)
(ii)	(ii)

(b) Luaigh conas ba chóir don tomhaltóir fearais leictreacha a chur de lámh.

10. (a) Luaigh **dhá** chineál creidmheasa. (6)

(i) _____ (ii) _____

(b) Luaigh buntáiste **amháin** agus míbhuntáiste **amháin** a bhaineann le húsáid creidmheasa.

Buntáiste _____

Míbhuntáiste _____

11. Ainmnigh **trí** chineál dhifriúla árachais a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil ó thomhaltóir. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

12. (a) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** thoise ba chóir a chur san áireamh nuair a bhíonn fearais bheaga leictreacha á roghnú le haghaidh an tí. (6)

(i) _____

(ii) _____

(b) Mínigh an marc cáilíochta seo a d'fhéadfaí a fheiceáil ar lipéad ar fhearas beag leictreach.

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. Taispeánann an tábla thíos an cion iarainn, in aghaidh an mheánriar, i réimse de bhianna difriúla.

Bia	Cion iarainn (mg)
Ae Lao	12.2 mg
Putóg Dhubh	9.2 mg
Mairteoil Mhionaithe	3.1 mg
Seirdíní	2.9 mg
Babhla de Chalóga Arbhair	2.0 mg
Pónairí BÁCáilte	1.9 mg
Spionáiste	1.4 mg
Brocaílí	0.9 mg
1 Ubh amháin	1.1 mg

- (a) Luaigh: (i) **dhá** chúis a bhfuil sé tábhachtach go mbeadh iarann in réim bia laethúil déagóra;
(ii) drochiarmhairs **amháin** a bhíonn ar réim bia atá easnamhach ó thaobh iarainn de. (15)
- (b) Ainmnigh cothaitheach **amháin** a chabhraíonn le hionsú iarainn sa chorp. (5)
- (c) Is é an chiondáil mholta chothúcháin (RDA) den iarann le haghaidh déagóra ná 14 mg. Agus tú ag úsáid an eolais sa tábla thuas, ullmhaigh sraith biachlár d'aon lá amháin (trí bhéile) le haghaidh déagóra a sholáthróidh a dhóthain iarainn. (Is féidir bianna eile a chur leo.) (20)
- (d) Abair conas a chuireann na biachláir atá ullmhaithe agat iad seo san áireamh:
- treoirínte le haghaidh an iteacháin shláintiúil
 - riachtanais cothaitheacha déagóra. (20)
- (e) Pléigh conas mar a bhíonn tionchar ag na tosca seo a leanas ar phleanáil agus ar bhainistiú béilí teaghlaigh:
- an t-airgead atá ar fáil
 - trealamh
 - eolas agus scileanna
 - gnéithe den réim bia a bhíonn le cur san áireamh. (20)

2. ‘Taispeánann staidéir go bhfuilimid ag ithe níos mó bia ná riamh lasmuigh den bhaile agus go méadófar ar an treocht seo sa todhchaí. I staidéar a rinne Fondúireacht Chroí na hÉireann fuarthas amach i gcás 72% de na daoine a ndearnadh suirbhé orthu go gcaitheann siad béile as baile uair amháin in aghaidh na seachtaine ar a laghad, agus deir 32% díobh go gcaitheann siad béile as baile cúpla uair in aghaidh na seachtaine.’

(Consumer Choice, Eanáir 2003)

- (a) Trácht ar an ráiteas thuas **agus** mínigh a bhfuil i gceist le ‘**bia a ithe lasmuigh den bhaile**’. (10)
- (b) Déan cur síos ar **thrí** ní is cúis le galar corónach croí. (12)
- (c) Liostaigh **ceithre** threoirlíne maidir leis an réim bia ar chóir do dhuine a bhfuil galar corónach croí air/uirthi cloí leo. (16)
- (d) Cuir sraith de **cheithre** ghnáthamh le chéile ar chóir do bhainisteoir bialainne iad a chur i bhfeidhm chun caighdeán ard sábháilteachta agus sláinteachais bia a chinntiú. (12)

3. ‘Pleananna ag an Rialtas chun tithíocht inacmhainne a chur ar fáil’

(The Irish Times, 2006)

- (a) Tabhair cuntas ar na tosca a mbíonn tionchar acu ar an gcineál tithíochta a roghnaíonn duine. Bíodh tagairt agat dóibh seo:
- (i) tosca sóisialta
 - (ii) tosca eacnamaíocha
 - (iii) tithíocht a bheith ar fáil. (30)
- (b) Déan cur síos ar scéim taisce **amháin** a mholfá do dhuine óg atá ag cur airgid i dtaisce chun carr a cheannach.
- Bíodh tagairt agat do **cheithre** cinn díobh seo a leanas:
- (i) ainm na hinstitiúide
 - (ii) cineál cuntais
 - (iii) riosca
 - (iv) éascaíocht aistarraingthe airgid
 - (v) ús iníoctha. (20)

4. **Agus iad ar thuras siopadóireachta cheannaigh Tomás ceamara nua agus dhá T-léine, cheannaigh Cáit dhá bharréide cadáis don samhradh, geansaí olla agus jions deirim. Nuair a tháinig siad abhaile fuair Tomás amach nach raibh an ceamara ag oibriú. Ní raibh Cáit róshásta leis an dath a bhí ar an jions. Bheartaigh siad araon ar dhul ar ais an tseachtain dár gcionn leis an gceamara agus leis an jions agus a gcuid airgid a éileamh.**

- (a) Mar thomhaltóirí, cad iad na cearta atá ag Tomás agus Cáit maidir le haisíoc a fháil ar an gceamara agus ar an jions? (14)
- (b) Liostaigh **trí** fhreagracht atá ar Thomás agus ar Cháit mar thomhaltóirí. (12)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** thoisce ba chóir do Cháit a chur san áireamh nuair a bhíonn cúram á dhéanamh aici den gheansaí olla. (12)
- (d) Déan sceitse den lipéad cúraim a mbeadh súil agat é a fheiceáil ar jions deirim. (12)

5. **‘Tá an pósadh ar cheann de na hinstiúidí is seanda dá bhfuil ann ach – murab ionann agus gnáth-thuairim an phobail – is amhlaidh atá an colscaradh de chineál amháin nó de chineál eile.’**

(An Dr Linda Connolly, Léachtóir Sinsearach leis an tSocheolaíocht, COC)

- (a) Pléigh (i) cearta agus (ii) freagrachtaí lánúine laistigh den phósadh. (24)
- (b) Tabhair breac-chuntas ar na buntáistí atá ann do lánúin óg a fhreastalaíonn ar chúrsa réamhphósta. (16)
- (c) Mínigh conas a chabhraíonn an **tSeirbhís um Idirghabháil Teaghlaigh** le lánúineacha a bhfuil deacrachtaí sa saol pósta acu. (10)

Roinn C

Freagair ceist amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

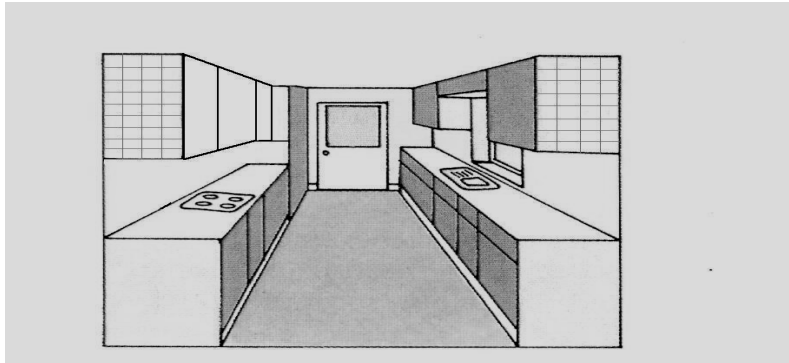
Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar rognach seo 1 (a) agus 1 (b) nó 1 (c) a fhreagairt.

1.(a) Tá beirt chlainne ar Shiobhán agus Seosamh, buachaill ocht mbliana d'aois agus cailín deich mbliana d'aois. Cheannaigh siad teach ar athlámh le déanaí i lár na cathrach. Sa teach tá:

- cistin ghaille/dorchla ar an seandéanamh agus urlár suiminte inti
- fuinneoga aonghloinithe
- osclaíonn an cúldoras díreach amach sa ghairdín.

Taispeánann an léaráid plan den chistin ghaille / dorchla.

- (i) Déan an chistin a mheas faoi gach ceann de na ceannteidil seo a leanas:
- oiriúnacht ghinearálta le úsáid ag an teaghlach
 - sábháilteacht
 - insliú. (24)
- (ii) Sainaithe ceithre áis / sheirbhís áitiúla is dóigh leat a bheith riachtanach don teaghlach seo agus luaigh cúis amháin ar dóigh leat go bhfuil gach áis / seirbhís díobh tábhachtach. (16)
- (iii) Maidir le tógáil tithe, mínigh cead planála. (10)

agus

1.(b) Tá an dath ar cheann de na slite is fusa chun do stíl féin a chruthú nuair a bhíonn tú ag athchóiriú seomra.

- (i) Tabhair cuntas ar na tosca ba cheart a chur san áireamh nuair a bhíonn dath á roghnú le haghaidh seomra suite i dteach teaghlaigh. (18)
- (ii) Mol dhá chineál bogthoscán a chuirfeadh le cruth seomra suite. Tabhair cúiseanna le do rogha. (12)

nó

1.(c) Cuirtear billí leictreachais agus gáis nádúrtha amach go tréimhsiúil chuig gach teaghlach. Léitear méadar chun na billí sin a ríomh.

- (i) Mínigh dhá cheann de na téarmaí seo a leanas maidir le billí leictreachais / gáis nádúrtha:
- costas seasta
 - táille aonaid/aonaid ghinearálta
 - dualgas seirbhíse poiblí (DSP)(PSO i mBéarla). (14)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar cheithre threoirlíne le haghaidh úsáid shábháilte gáis sa teach. (16)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2 (a) agus 2 (b) nó 2 (c) a fhreagairt.

- 2.(a) Is gníomhaíocht fóillíochta í an tsiúlóid a chleachtann mórán daoine agus bíonn gá acu le soláthar oiriúnach éadaí.

Bríste Cargo Aonghnéasach atá Éasca le Fuáil / Bríste Sciota

- (i) Déan sceitse de bharréide atá oiriúnach le caitheamh leis an mbríste cargo / mbríste sciota, agus déan cur síos air. (10)
- (ii) Déan an feisteas a mheas maidir leo seo:
- oiriúnacht dá fheidhm
 - compord nuair a bhítear á chaitheamh
 - cruth ginearálta. (9)
- (iii) Mol fabraic **amháin** atá oiriúnach don bhríste/bhríste sciota seo agus tabhair cúiseanna le do rogha. (6)

agus

- 2.(b) (i) Scríobh próifil d'fhabraic shintéiseach/shaorga faoi na ceannteidil seo a leanas:
- táirgeadh snáithín
 - airíonna. (10)
- (ii) Ainmnigh teicníc dhéanta fabraice **amháin** agus déan cur síos uirthi. (5)

nó

- 2.(c) (i) Mínigh a bhfuil i gceist leis an téarma '**ceannródaithe (i gcúrsaí faisin)**' agus tabhair sampla **amháin**. (6)
- (ii) Tabhair cuntas gairid ar **thrí** thoisic a mbíonn tionchar acu ar athruithe i gcúrsaí faisin. (9)

Ábhar Roghnach 3- Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3 (a) agus 3 (b) nó 3 (c) a fhreagairt.

- 3.(a) ‘Tháinig méadú géar ar rannpháirtíocht na mban i líon an lucht oibre ... thit céatadán na mban a d’fhan sa bhaile ó 54% sa bhliain 1981 go 21% an bhliain seo caite.’ (POS, 2007)
- (i) Pléigh **trí** chúis a bhfuil breis teaghlach in Éirinn an lae inniu a bhfuil an dá pháirtí ag saothrú pá / tuarastail iontu. (12)
- (ii) Pléigh an tionchar a bhíonn aige ar shaol an teaghlaigh an dá pháirtí sa teaghlach a bheith ag saothrú pá / tuarastail. Bíodh tagairt agat do **gach ceann** díobh seo a leanas:
- dáileadh na ndualgas tuismitheoireachta
 - dáileadh na bhfreagrachtaí chúram an bhaile
 - coinbhleacht na ról. (26)
- (iii) Liostaigh agus mínigh **trí** thoisce a mbíonn tionchar acu ar shásamh a bhaint as post. (12)

agus

- 3.(b) Tá mórathrú tagtha ar an oideachas dara leibhéal in Éirinn le blianta beaga anuas.
- (i) Pléigh an ráiteas sin agus bíodh tagairt agat dóibh seo:
- an réimse clár a chuirtear ar fáil i scoileanna dara leibhéal
 - áiseanna agus acmhainní a sholáthraítear i scoileanna
 - dheiseanna do lucht fágála scoile. (24)
- (ii) Mínigh cad a thuigeann tú le hoideachas ‘**athdheise**’. (6)

nó

- 3.(c) (i) Sainmhínigh *fóillíocht*. (6)
- (ii) Pléigh tábhacht gníomhaíochtaí fóillíochta i gcás déagóirí. Bíodh tagairt agat dóibh seo:
- forbairt fhisiceach
 - forbairt shóisialta
 - forbairt mhothúchánach. (24)

Leathanach Bán